

Zemědělský
výzkumný ústav
Kroměříž, s. r. o.
Havlíčkova 2787
767 01 Kroměříž
tel.: 0634/31 71 38
0634/31 71 41
www.vukrom.cz

OBILNÁŘSKÉ LISTY 2/2001

Časopis pro agronomy nejen s obilnářskými informacemi

Novinová zásilka

IX. ročník

Výplatné hrazeno v hotovosti

1951–2001 50 let zemědělského výzkumu v Kroměříži

Arcibiskupský zámek v Kroměříži – památka UNESCO

Z obsahu

- ✓ rozdíly v intenzifikaci pěstování obilnin mezi ČR a zeměmi Evropské Unie
- ✓ použití Gallantu Super v ozimé řepce na jaře
- ✓ Agrokrom usnadňuje práci a rozhodování
- ✓ analýza šlechtění a pěstování ozimého ječmene v letech 1975–2000

50 let zemědělského výzkumu v Kroměříži

Ing. Slavoj Palík, CSc., ředitel

Zemědělského výzkumného ústavu Kroměříž, s.r.o.

Zemědělský výzkumný ústav Kroměříž, s.r.o. si v letošním roce připomíná 50 let své činnosti. Dovoluji si proto stručně připomenout jeho organizační, ale především odborný vývoj. Je pravdou, že v dnešním uspěchaném světě někdy prospěje stručná rekapitulace, krátké pozastavení či shrnutí. Pokusím se svého záměru zhostit tak, aby byl i tak přínosem pro čitatele.

Stávající doba v rezortu ani v jeho výzkumné základně neskýtá příliš vhodné podmínky pro bujaré oslavy. Budiž ale toto připomenutí důstojnou součástí oslavy dlouhodobé práce a výsledků ústavu a stejně tak projevem víry ve vlastní síly, schopnosti jeho pracovníků v další dobré budoucí pracovní výsledky.

Z historie ústavu

Ústav byl založen v roce 1951 jako státní organizace s názvem „Výzkumný a šlechtitelský ústav polních plodin ČSSR“. Byl tedy původně účelovou, výzkumnou organizací Československých státních statků, které v té době hospodařily na téměř 1/3 orné půdy v Československu. V zájmu naplnění vzestupu československého obilnářství bylo založení ústavu iniciováno převedením oddělení pícnin bývalého Výzkumného ústavu krmivářského v Brně, který byl vyčleněn z tehdejších výzkumných ústavů zemědělských v Brně-Pisárkách.

Ústav byl zpočátku tématicky zaměřen na pokusnictví obilovin, pícnin, luskovin, olejnin a půdoznalství, které však bylo záhy opětovně převedeno do Brna. Až do roku 1961 probíhaly postupné úpravy profilu činnosti ústavu, které mu přinesly dlouhodobou odbornou náplň v oblasti výzkumu obilnin, i když název „Výzkumný ústav obilnářský“, který nosil podstatnou část své existence, má svůj původ již v roce 1956.

Z řízení generálním ředitelstvím ČSSR přešel ústav již v roce 1953 jako rozpočtová organizace do přímé správy ministerstva zemědělství. Ne však nadlouho. Již v roce 1956 byl začleněn pod československou zemědělskou akademii. Je skutečností, že podřízenost ústavu těmito dvěma institucím se několikrát v historii vzájemně prostřídala. Rokem 1976 pak byl ústav zařazen do sestavy organizací výrobně-hospodářské jednotky Oseva, kde od ledna 1977 působil jako hospodářská organizace (ve smyslu tehdejšího hospodářského zákoníku) až do doby jeho privatizace v září 1994. V sestavě VHJ Oseva bylo ústavu přímo podřízeno 6 obilnářsky zaměřených šlechtitelských stanic Čech a Moravy (Branišovice, Čejč, Hrubčice, Krukanice, Stupice a Úhřetice), a to až do roku 1990.

Od počátku své existence ústav působil v prostředí kláštera Kongregace Milosrdných sester a měl k dispozici provoz na staré farmě Psychiatrické léčebny s původní rozlohou cca 80 ha půdy. Postupem času se užitelská půdní držba ústavu rozrostla na více než 500 ha, a to v době, kdy byla nově zbudována a na počátku 60. let zprovozněna nová farma v nynějším sídle ústavu. Areál výzkumného zázemí vyrostl následně v první polovině 60. let, zprovozněn byl v letech 1964–1965. Od 70. let se půdní držba ústavu stabilizovala na 350 ha půdy v okolí nové farmy. Privatizací přešel ústav do vlastnictví společníků Zemědělského výzkumného ústavu Kroměříž, s.r.o., užívanou půdu má ústav ve velké většině v pronájmu od různých vlastníků.

Pro čtenáře bude zřejmě zajímavější vývoj jeho odborného zaměření. Ještě v polovině 50. let minulého století byl spolu s agropedologií převeden do Brna i výzkum pícnin, kde vznikl specializovaný krmivářský ústav. V roce 1956 byl z ústavu odčleněn výzkum olejnin, a to na zemědělskou výzkumnou stanici do Opavy, která v letech 1956–1959 byla

součástí kroměřížského ústavu. V té době byla součástí ústavu i výzkumná stanice v Ivanovicích na Hané, zaměřená především na agrotechnické pokusnictví. Rokem 1960 však byla převedena do řízení Výzkumným ústavem základní agrotechniky v Hrušovanech u Brna. Konečně byl z Kroměříže v roce 1961 převeden i úsek výzkumu luskovin, a to do výzkumné stanice technických a prahadných rostlin v Šumperku-Temenici. Výzkumné zaměření ústavu tedy od roku 1961 bylo orientováno – až na drobné výjimky – na výzkum obilnin.

V rámci výzkumu obilnin v Kroměříži je vhodné připomenout vlastní tématické zaměření práce ústavu. Jedním z prvních posláních kroměřížského ústavu byl úkol metodicky vést a sjednotit práci na všech šlechtitelských stanicích, které vznikly organizačním sloučením pracovišť různé povahy a různého způsobu šlechtitelské práce. Největší pozornost byla věnována metodickému sjednocení udržovacího šlechtění obilnin i dalších zkoumaných plodin. Postupně se rozvíjely i otázky jakosti plodin, tvorba a udržování sortimentů obilnin. Již v té době byl položen základ významnému zaměření na oblast vedení světového sortimentu, metod šlechtění a sledování jakosti zrna sladovnického ječmene. Byla ale věnována velká pozornost i pšenici, která nabývala postupně v ČSR na významu i díky práci ústavu.

V souvislosti s přechodem pod řízení ČSAZV (1956) vyvstala potřeba diverzifikovat pracovní náplň ústavu i na oblast agrotechniky, výživy a fyziologicko-biochemických základů tvorby produkce obilnin. Koncem 50. let se dále postupně profilovala další nosná disciplína činnosti ústavu – ochrana rostlin. Těmito disciplinárním rozvojovým potřebám se průběžně přizpůsobovala i vnitřní organizace ústavu do příslušných oddělení a laboratoří, i když si ústav dlouhodobě udržoval interdisciplinární pojetí činnosti, které se projevovalo v pružné diverzitě řešitelských týmů. Tento princip má přirozeně své trvání dodnes. V 60. a 70. letech bylo tedy hlavní zaměření činnosti vedle studia a udržování genofondů zvláště na rozpracování teoretických základů tvorby a jakosti výnosů obilnin, sloužících jako základ pro formování soustavy agrotechnických opatření pro jejich praktické pěstování.

V 70. a 80. letech byl ústav nositelem komplexních výzkumných úkolů programu rozvoje československého obilnářství. Dlužno podotknout, že ústav byl jediným specializovaným ústavem na výzkum obilnin v Česko-slovenské republice, i když obilniny sloužily (a slouží i nadále) jako vhodná modelová výzkumná plodina především VÚRV Praha, VÚRV Piešťany a zemědělských univerzit. Stejně je třeba podotknout, že Slovensko po začlenění ústavu do VHJ Oseva rovněž začalo postupně paralelně rozvíjet výzkum obilnin samostatně. Začleněním pod VHJ Oseva se výrazněji do popředí posunul geneticko-šlechtitelský výzkum, který vyústil v některých případech i do samostatné tvorby odrůd ječmene. Do počátku 70. let byl předmětem této činnosti téměř výhradně ječmen jarní, od poloviny 70. let pak byl výzkum a metody šlechtění zaměřen i na ječmen ozimý.

Významné výstupy z výzkumné činnosti

Mám zato, že při této příležitosti je především vhodné připomenout konkrétní věcné výsledky a úspěchy výzkumu, odvedené kroměřížským ústavem.

